

KARAMAN'DA HOCA MAHMUD MESCİDİ DAR-ÜL-HUFFAZI VAKFİYESİ VE KİTABELERİ

M. ZEKİ ORAL

Hoca Mahmud mescidi ve Dar-ül-huffazı Karaman'da Abbas diğeri adı ile Hoca Mahmud mahallesindedir. Bugün binaları birbirlerine tam zaviye teşkil edecek şekilde bitişik bir sofa ile bir mescit ve mektepten ibarettir.

Sofa : Mescidin batı duvarına amut olan güney duvarının teması şeklinde uzayan bir duvarın üstüne sundurma çatı şeklinde yapılmış olan yazlık kısımdır. Ahşaptan iki katı vardır. Bu sofanın tavanları ve kirişlerine yağlı boya ile Allahın güzel isimleri (Esmâ-i hüsnâ) yazılmış ve kalemkârî tezyinat ile süslenmiş olduğu bugünkü kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Mescit : Küçük bir namaz salonundan ibarettir. Mihrabı ince tarakla yontulmuş taştandır. Yukarısında istalaktitleri, mihrap çukuru yanlarında sütuncukları vardır. Bundan başka kapı, pencere ve başka yerlerinde kayda şayan mimarî bir hususiyet göze çarpmaz.

Mektep : Mescitten daha küçük bir oda halindedir. Yapılışı da pek sadedir. Sofanın duvarı ile birlikte cami ve mektep duvarları kireç harç ve moloz taşla yapılmış tavanları ağaç kirişler ve hezenlerle¹ tutturulmuş üstleri toprakla örtülmüştür. Sözün kısası binaların mimarî değeri kalmamıştır. Vakfiyede yazıldığına göre hazret-i vâkıf buraya bir türbe yaptırmış onu darü'l-huffaz kılmıştır. Mektep olarak gösterilen yer burası olmalıdır. Vakfiyede, vakıf binalar arasında bir de mescit bulunduğu göre bugün mescit olarak namaz

¹ Üstü toprakla örtülecek olan cami, mescit ve başka binalarda tavanı tutturmak için atılan kirişlerin üstüne üstüvani kesitli ağaçlar sıralanır. İşte bu ağaçlara Anadolu'da hezen denir. Bu kelime Yunus emre şiirlerinde de geçer :

*Dağdan kestiler hezenim,
Bozuldu türlü düzenim
Ben bir usanmaz ozanım
Derdim vardır inilerim.*

kılınan yerin de o zamanki mescit olduğu kabul olunabilir. İyi bir tesadüf eseri olarak vâkıf ile oğlunun mezarları kaybolmamıştır. Sofanın önünde ve camie geçen yolun solundaki küçük hazirede bulunmaktadır.

Bu eserlerin harabe yüz tuttuğu ve Aşiranlı², Konyalıoğlu tarafından 1311 H. - 1893 M. yılında onarıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Vakfiyede vakfın masrafları yazılırken türbenin alt tarafından akan çeşmenin masrafları da kabul olunmuştur. Bu civarda bugün de bir çeşme mevcuttur. Dar-ül-huffazın inşa kitabesi bu çeşmenin aynalığına konmuş bulunmaktadır (Res. 1).

Aşağıda yazacağımız kitabelerle vakfiye henüz neşredilmemiştir³.

KİTABELER

1 — *Çeşmenin aynalığına konmuş olan Dar-ül-huffaz kitabesi*: Kitabe mermer üzerine sülüs ile yazılmıştır. Aynen şudur. resim 2.

Vesika : 1

- 1 — عمر عمارة هذه الدار الحفاظ في ايام الدولة السلطان
 2 — المعظم مالك رقاب الامم سيد سلاطين العرب والعجم سلطان ابراهيم
 بن محمد بن قرمان خلد ملكه
 3 — مفخر الاعيان خواجه محمود بن حاجي بنحشايش دام عزه في غره
 ربيع الاخر سنة خمس وخمسين وثمانماية

Türkçesi "Bu Dar-ül-huffaz, sultanların yücesi milletler yöneten Arap ve Acem sultanlarının efendisi Karamanoğlu Mehmet oğlu İbrahim'in —memleketleri ebedî olsun —Hükümdarlık günlerinde memleket eşrafının iftihar ettiği Hacı Bahşayış oğlu Hoca Mahmut —İzzeti devamlı olsun —tarafından 855 yılı Rebi-ül-âhir ayının ilk günlerinde yapıldı.

2 — *Çeşmenin tamir kitabesi*: Çeşmenin tarihsiz bir tamir kitabesi vardır (vesika 2). Kitabe Türkçedir. Arap Alioğlu Hacı İsmail'in çeşmeyi tamir ettirdiğine dairdir.

² Aşiran, Karaman'a bağlı bir köydür. Muhtarlıktır. Meskûn yerler kılavuzu c. I, s. 94.

³ Çeşmenin üzerindeki Dar-ül-huffaz kitabesi ile mescidin tamir kitabesi Karaman-Lârende tarihi incelemeleri, s. 48, 49 da yazılmış ise de çok hatalıdır. Neşredilmiş sayılmaz.

Vesika : 2

بحمد الله تعميرين ايلديك ادا
اقن آب روانه جانيم فدا
سبب عرب على زاده حاجي اسمعيل كدا
الهي كوثر شرابين ايله غدا

3 — *Mescidin tamir kitabesi*: Mescidin kapısı üzerinde beyaz mermer üzerine nesih ile yazılmış şu tamir kitabesi vardır:

Vesika : 3

- 1 — خراب اولمش ايكن بوجامعشريف منير
- 2 — عشيراننى قوزيهلى اوغلى ايتدى احيا و تعمير
- 3 — سنه هجرة اولدى تاريخ اكرم ضمير

Bu kitabe de Türkçedir. “Bu parlak cami-i şerif harap olmuşken Aşiran köyünden Konyalıoğlu (Ekrem Zamir—1311) hicret yılında tamir ve ihya etti” demektir.

4 — *Vâkıf Hoca Mahmud'un mezar kitabesi*: Yukarıda işaret edildiği gibi mescit önündeki hazirede bulunan bu mezarın baş ve ayak taşları mermerden itina ile işlenmiştir. Yukarısı kavisler, dendâneler, yanları sütuncularla süslüdür. Yazıları güzel bir sülüsle yazılmıştır.

Vesika : 4

Baş taşında :

- 1 — انتقل المرحوم المغفور السعيد
- 2 — الشهيد الى رحمة الله تعالى الراجي
- 3 — خواجه محمود ابن بخشايش

Ayak taşında :

- 1 — قال النبي عليه السلام
- 2 — الدنيا حرام على اهلي الاخره
- 3 — تاينجه سنه سبعين وثمانما (به) طاب ثراه

Türkçeşî “Esirgenmiş ve rahmet olunmuş, mübarek şehit, yüce Tanrı'nın rahmetini rica eden Bahşayışoğlu Hoca Mahmut göçtü. Selâm üzerine olsun. Hazret-i Muhammed söyledi (Ahret ehli üzerine dünya haramdır) onun ölüm tarihi 870 H.dir. Toprağı güzel (durağı cennet) olsun.

5 — *Hoca Mahmud'un oğlu Hoca Bahşayış'in mezar kitabesi*: Bu mezar taşı ve üzerindeki yazıların tipi Hoca Mahmut mezarının benzeridir. Bunda fazla olarak ince bir kalemle yazılmış ve ortasında birkaç kelimesi kırılmış bir satır yazı vardır. Bu mezardaki yazılar şunlardır:

Vesika : 5

Baş taşında :

اكر دنيا وفاكردى [İki kelime oknamadı] جمال محمد جاودانى

1 — توفى المرحوم المغفور

2 — السعيد الشهيد رحمه الله

Baş taşının diğer tarafında :

1 — تعالى بغفرانه خو[ا]جه بخشایش بن خو[ا]جه محمود بن خو[ا]جه

2 — بخشایش القرمانى

Ayak taşında :

1 — فى تاريخه شهر المبارك جمادى

2 — الاولى سنه خمس وخمسين وثمانمائه

Türkçesi: “Esirgenmiş, rahmet olunmuş, mübarek şehit Karamanlı Hoca Bahşayış oğlu, Hoca Mahmut oğlu, Hoca Bahşayış —yüce Tanrı onu rahmetiyle esirgesin— 855 yılı mübarek cemaziyü'l-evvel ayında vefat etti. Eğer dünya vefalı olsa idi... Muhammed Aleyhis-selâmın cemali baki kalırdı” demektir.

Bedrü'd-Din Mahmud vakfiyesi: Vakfiye cami imamı Mehmet Efendi elinde idi. Müsaadeleriyle 1946 da istinsah etmiştim. Bu vakfiyenin bir suretini Konya Vakıflar Müdürlüğü kayıtlarında, Vakıflar Umum Müdürlüğü arşivinde aradım, bulamadım. Bu itibarla neşretmekte ayrıca bir faide mülâhaza ediyorum. Vakfiye uzunca bir kâğıt üzerine nesih ile yazılmış 44 satırdır. Baş tarafında şu tasdik yazıları vardır:

Vesika : 6

I

- 1 — على عرض فقبلته وقررتہ وامضيته
 2 — وانا افقر العباد سعيد بن الياس
 3 — القاضي بمدينه نكيده المحميه

II

- 1 — عرض على هذ السفر بلاقضا فطالعتہ من اوله الى خاتمة
 2 — ووجدته موافقاً الشرع القويم وعلمت انه لمعنونه
 3 — قبلته فامضيته امضاء وصحيحاً شرعياً وانا احوج العبدى
 4 — سيدى محمود بن الحاجى باشا عنى عنها المولى المولى المحروسه
 5 — لارندة المحميه

III

- 1 — المخبر مقرر عندى
 2 — دره حمزه بن الحاج على عفا الله عنها
 3 — الحاكم تكون لارندة المحروسه

Türkçeleri :

1 — “Ben kulların fakiri ve Niğde şehrinin kadısı İlyas oğlu Said'im (bu vakfiye) bana arzolundu. Onu kabul ettim. Karar verdim, imza ettim.

2 — Bu vesika bana arzolundu. Tercihan baştan sonuna kadar okudum. Şer'i kavime (doğru şeriata, İslâm dinine) uygun olduğu anlaşıldı. Onu kabul ettim. Sahih ve şer'i olarak imza ettim. Ben ziyade muhtaç olan kullardan ve himaye olunmuş Larende kadısı Hacı Paşa⁴ oğlu Seydi Mahmud'um. Allah af buyursun.

⁴ Sicill-i Osmanide dört tane Hacı paşa vardır. Tasdik şerhinde tarih olmadığı için hangisi olduğu kesin olarak anlaşılamadı. I. Mahmud (1730—1754) zamanında yaşamış olan Akşehirli Hacı Paşa olması ihtimalini kuvvetli buluyorum. Çünkü memleket yakınlığı vardır. Bir de Akşehir'de medfun ve meşhur Seydi Mahmud Hayranî evlâdına ekseriya (seydi) sıfatı ilâve olunmuştur.

3 — Bu vesika yanında malûm oldu ve tekrâr etti. Larende şehrinin kadısı Hacı Ali oğlu Dürre Hamzayım. Allah onları af buyursun” demektedir.

Üveys oğlu Mehmet adındaki hâkimin tasdik şerhi silik olduğu için yazılamamıştı.

Vakfiye beş parça kâğıt üzerine yazılmış ek yerlerine şu yazılar konmuştur :

Vesika : 7

- 1 — هذا صحح الوصل
كتبه كاتب الاصل
- 2 — هذا الوصل وصل صادق
والاصل بذلك ناطق
- 3 — هذا الوصل وصل الثالث
برره خالقه كرمه وارث
- 4 — هذا اخر الاوصال
دام دوام الغدو والاصال

Türkçesi: 1. “Bu yapıştırma (ekleme) doğru oldu. Asıl kâtibi onu yazdı”. 2. “Bu yapıştırma doğrudur. Şol aslını ifade eder”. 3. “Bu yapıştırma üçüncü yapıştırma. O (Allah) sadık, Hâlik, kerim, vâristir”. 4. “Bu yapıştırmaların sonudur. Akşam ve sabahlar süresince devam etsin” mânâsıdır.

Vakfiyenin metni şudur :

Vesika : 8

بسم الله الرحمن الرحيم وثقتي

- 1 — الحمد لله الذى خلق الانسان فى احسن تقويم وعلمه البيان بفضله العميم و
2 — هداه الى صراط مستقيم* والصلوة على رسوله الناطق بوحيه الصادق

- 3 - الصادق في تبليغ امره ونهيه ارسله بالشریعة الناسخه ايده بالحجج الراسخه
- 4 - حتى كمل به البيئنة والبرهان صلى الله عليه كل زمان وعلى اله واصحابه
في جملة وقت
- 5 - وآوان اما بعد فان الدنيا دار فرار لا دار قرار كثيرها قليل وخداعها طويل
- 6 - ففوز الف فوز لمن رزق مالا¹ انفقه في مرضى الله تعالى يمينا² وشمالا³
تمسكا بقوله تعالى علت كلمته
- 7 - [ما عندكم يتفد وما عند الله باق¹] وبقوله عليه الصلوة والسلام ليس
من دنياكم الا
- 8 - ما اكلت فافنيت اولبست فابليت او تصدقت فابقيت فوقف وحبس
وسبل الاغر الاجل
- 9 - صاحب الخيرات والحسنات الحاج بدرالدين محمود بن المرحوم المغفور
الحاج بخشيش
- 10 - التاجر اللارندى ادام لله توفيقه ورحم اسلافه رجاء¹ لفضل الله العظيم² وابتغاء³
- 11 - لمرضاته العميم في قوله تعالى [من ذا الذي يقرض الله قرضاً حسناً فيضاعفه له وله
- 12 - اجر كريم²] ورهبة من وجع عذابه الاليم [يوم يفر المرء من اخيه وامه
وابيه وصاحبة وبذيه³]
- 13 - ما ذكر الواقف المشار اليه وفقه الله تعالى انه له وحقه وملكه وبيده وتحت
تصرفه الى آن صدرت
- 14 - هذه الوقفيه عنه وذلك جميع النصف الشايع اعنى ستة

¹ Sûre 16 Âyet 96

² ,, 57 ,, 11

³ ,, 80 ,, 34, 35, 36

- 15 - اسهم من اصل اثني عشر سهماً من الحمام الكاين بقرية بور من اعمال نكيده المحمية
- 16 - المحدود بالمقبرة وبالطريق ونهر الطاحونة هناك وجميع الارض الكاينة
- 17 - بقرية صدره من قرى مدينة لارنده المحمية المحدودة بالساقية من الطرفين وبالنهر وبملك
- 18 - قرية مسعود وجميع الارض الكاينة ثمة المحدوده بملك قرية موسى حاجى و
- 19 - بالنهر وبملك الحاج حمزه وبالارض الاقطاعيه وجميع الارض الكاينة ثمة
- 20 - المحدودة بالساقية من الطرفين وبالنهر وبالارض الاقطاعيه وجميع الارض الكاينة ثمة
- 21 - المحدودة بالطريق بالساقية وبملك احمد فقيه وبالارض السلطانية وجميع
- 22 - الارض الكاينة ثمة المحدودة بملك الياس بن حضر وبملك حاجى بن قزيل على وبالطريق
- 23 - وبملك بكشى وجميع الجنينة المتصلة للمحضروات الكاينة بمدينة لارنده المزبوره
- 24 - بموضع سنله كوى بمحله ميدان المحدودة بالمقبرة من الجانبين وبالطريق والمسجد والتربة
- 25 - الاتى ذكرها وبالمذيله على التربة الشريفة التى بناها الواقف المذكور وجعلها
- 26 - دار الحفاظ بطريق الوقوف الشرعى الكاينة بمدينة لارنده المزبورة بالمحلة المذكوره آنفاً

- 27 - المتصلة بالجنيئة المسطورة المستغنية عن التحديد لشهرتها بالانتساب اليه ثم
ان الواقف الموى اليه
- 28 - وفقه الله تعالى عين سته نفر من القراء الصلحاء المجودين ليلاً موافقتها
يوم الاثنين ويوم
- 29 - الخميس ويقروا فيها وقت غيرها من كلام رب العزة ليكون في اسبوع
ختمة واحدة
- 30 - ويجعلوا ثوابها الى روح الواقف تقبل الله منه ويكون اثنان سهم امام
مسجد ابن بعد بالو (؟)
- 31 - وامام المسجد ماليلو (؟) وشرط الواقف المسفور ان ينصب هو واحداً
غيرهم وقت مساس الحاجة
- 32 - الشرعيه وان يكون امر التوليه مفوضاً لنفسه ما دام في قيد الحيوه فاذا
اندرج الى رحمة الله تعالى
- 33 - لاولاده واولاده اولاده نسلاً بعد نسل وقرناً بعد قرن ماتعاقبوا
وتناسلوا في كل وقت
- 34 - وآوان فان انقرضوا العياذ بالله لا قرب الناس من الواقف المزبور من جهة
الارث ثم لحاكم
- 35 - الوقت وشرط ايضاً ان يصرف حاصل الاوقاف المزبوره واجرتها اولاً
فاولاً الى عمارة
- 36 - رقة الاقاف ومرمتها والى رقة العين التي تجرى تحت تربة المزبورة ومرمتها
فما فضل من
- 37 - الرقة والمرمة يجعل اتماساً خمسة لمن يكون متولياً فيها واربعة اخماسه
بلقراء الملازمين بالسويه
- 37 - بينهم وفقاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً وتسبيلاً معتبراً مرضياً
مؤبداً مخلداً جارياً على

- 39 - نهج الشريعة الشريفة جامعاً لشرايط الصحة والسداد خالياً عن البطلان
والفساد بحيث
- 40 - لايباغ ولايوهب ولايورث ولايملك بوجه من الوجوه بال يجرى على
اصله المؤيد وفرعه المؤكد الى ان
- 41 - يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين فلا [يحل] لاحدٍ من
الامام ووالقاضي والولاة والاقارب
- 42 - والاجانب التغير فيه ولا في شرطه فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه
على الذين يبدلونه ان الله
- 43 - سميع عليم¹ و اجر الواقف (بعد التبديل والتخريف) على الله تعالى ان الله
لا يضيع اجر
- 44 - المحسنين² ولا ينجيب رجاء المؤمنين وبذلك وقع الحكم والتحرير والاشهاد
في غره جمادى الاخرى سنة خمس وستين وثمانماية
- 1 - شهود المضمون مولانا ابراهيم ومحمود وقاسم ابنا المرحوم قتلغ (؟)
سالمهم
- 2 - و شيخ بن توكل وسيدى احمد چلبى وعبيد الله ابنا صوفى والحاج ايلبك
بن حسن
- 3 - ومحمد حاجى بن اتلوبك ومولانا ناصح بن شيخ وشيخ ابراهيم بن
المرحوم شيخ اسمعيل
- 4 - والحاج موسى بن سليمان والحاج امير بن الحاجعلى [Boyle] والحاجى
محمد بن الحاجى اغا
- 5 - والحاجى محمد بن الحاجى اتلوبك

¹ Süre 2 Âyet 181

² Süre 9 Âyet 121

Tercümesi :

Esirgeyen ve bağışlayan Tanrı adiyle

“Allahü Taâlâ Hazretlerine hamdolsun ki insanı ahsen-i takvim üzere (en güzel şekilde) yarattı. Hudutsuz fazlı ile insanı ifade ve beyan ilmini (konuşma, okuma ve yazma) yı öğretti. Doğru yola hidayet eyledi. (Hakka giden yolu gösterdi). Dua onun resulü üzerine olsun. Allah’ın emir ve nehyini (yap ve yapma dediklerini) doğru vahyile söylemiş, Cenabı Hak onu nâsih (eski dinleri yeni ve mükemmel bir şekilde ifade eden) şeriatla gönderilmiş, râsih (kavi, metin) senedlerle teyid eylemiştir. Bürhan ve beyyineler (senetler ve şahitler)le kemale erdirmiştir. Bütün zamanlarda hakkın duası onun ve cümle vakıtlarda evlâdlarının ve eshabının üzerine olsun.

Bundan sonra bilinmelidir ki dünya karar evi değildir. Firar evidir. Onun büyüğü, küçüktür. Hiylesi sağdan sola uzundur. Allah rızası için malını nafaka ve rızık eyleyen (muhtaç kimseleri yidiren ve giydiren) cömertlere bin feyz (kurtuluş) vardır. Cenabı Hakkın “sizde olanlar tükenir, Allah yanında olanlar ise bâkidir” mealindeki yüce emrine, selâm ve dua üzerine olsun. Hazreti Muhammed (S. M.) efendimizin şu “dünyanızdan başka bir şey kalmadı. Yediğiniz fena buldu, giydiğiniz eskidi, sadaka olarak verdiğiniz bâki kaldı” hadîsi şerifine (yüksek sözlerine) uyan rahmet olunmuş ve esirgenmiş Hacı Bahşayış oğlu Larendе tüccarlarından aziz ve muhterem, hayır ve hasenat sahibi Hacı Bedr üd-Din Mahmut —Allah ona yardımını devamlı kılsın, geçmişlerine rahmet eylesin— Ulu Tanrı’nın “Allah için karz-ı hasen (karşılıksız borç) olarak para verene Allah onu iki kat eder. Ve başkaca kıymetli ücret ve mükâfatı vardır” emrine imtisalen o büyük Allah’ın fazlı ve rızasını rica ederek ve yine Hak taâlânın “o gün insan kardeşinden, validesinden, babasından, zevcesinden ve evlâdından kaçır” buyurduğu elemli azabın acısından korkarak vakıf, hapis ve sebil etti. Bu vakfiye ondan sadır olduğu (mahkemede yazıldığı) zamana kadar elinde tasarrufu altında hakkı ve mülkü olan Niğde vilâyetinin Bor kariyesinde (şimdi kaza merkezi) ve değirmen arkı, yol, mezarlık ile sınırlanmış olan hamamın⁵ yarısını yani aslı on iki sehîm olduğuna göre altı sehmini ve

⁵ Bor’da iki hamam vardır. Birisine eski hamam derler. Şimdiki Cumhuriyet mektebinin civarında ve Şeyh Kuddusi hazretlerinin türbesi bulunan eski mezarlığın yanındadır. Vakfiyedeki hudut bu hamamı göstermektedir. Diğer hamam mahalle içindedir, yanında mezarlık yoktur.

adı geçen vâkıf —Allah muvaffak eylesin— Mesudiye⁶ köyü arazisi, ırmak ve iki tarafı su arkı ile mahdut ve Larendede köylerinden Sıdırva⁷ köyündeki arazinin tamamını ve yine orada bulunan iktaiye arazisi (beylik arazi), Hacı Hamza mülkü, ırmak, Hacı Musa köyü mülkü ile mahdut arazinin tamamını, yine orada bulunan iktaiye arazisi, ırmak ve iki taraftan su arkı ile mahdut arazinin tamamını, yine orada sultaniye arazisi, Ahmet Fakih mülkü, su arkı ve yol ile mahdut arazinin tamamını ve benesi (?) mülkü, yol, kızıl Ali oğlu Hacı mülkü ve Hızır oğlu İlyas mülkü ile mahdut arazinin tamamını, Larenden'in meydan mahallesinde Sinle “سنله” köyü⁸ mevziindeki yeşilliklere bitişik bahçelerin cümlesi ki bu bahçeler iki taraftan mezarlık, yol, mescit ve aşağıda sözü gelecek olan türbe üzerine ilâve olunarak vâkıf tarafından inşa edilmiş ve şer'i vakıf yolu ile Dar-ül hıfız ittihaz olunmuş binalara —binalar da Larenden'in adı geçen mahallesinde olup bahçelere— muttasıldır. Bunlar vâkıfa mensubiyeti ve şöreti dolayısıyla hudutlandırılmaktan vareste görülmüştür. Bundan sonra vâkıf —Yüce Tanrı muvaffak eylesin— iyi huylu, ahlâklı ve tecvit üzere Kur'an okuyan altı kişi tâyin eyledi. Bunlar pazartesi, perşembe geceleri ve diğer vâkıtlarda Kur'an okuyup haftada bir hatim edecek ve sevabını vâkıfın —Allah kabul buyursun— ruhuna bağışlıyacaktırlar. Bâdebalu oğlu (?) mescidi imamı ile malulu (?) mescidi imamlarına da iki hisse verilecektir.

Şer'i ihtiyaç hasıl olursa bir kimse daha tâyin olunmasını adı geçen vâkıf şartetlemiştir. Tevliyet işleri hayatta bulunduğu müddetçe vâkıfın nefisine ait olacak öldüğünde —Alah rahmet eylesin— bütün vakıfları da evlâdının evlâdının evlâdına yani nesilden nesile soyları süresince evlâdlarına kalacaktır. Allah esirgesin nesli kesilir

⁶ Mesudiye, Karaman'ın ilisıra nahiyesine bağlı ve merkeze 15 kilometre mesafede bulunan bir köydür.

⁷ Sıdırva, Konya'nın Karaman ilçesine bağlı ve merkeze 12 kilometre uzakta bir köydür. Her iki köy de muhtarlıktır.

⁸ Bu isim Karamanoğlu İbrahim Bey vakfiyesinde ve imaretteki vakfiye kitabesinde de geçer. Buranın Lârende merkezinde bir mahalle yahut kasabaya pek yakın bir köy olduğu anlaşılmaktadır. İbrahim Bey vakfiyesinde (Sinle) yazıldığı halde tercüme ve izahında (sile) olarak geçer. Ord. Prof. Uzunçarşılı, Karamanoğlu İbrahim Bey vakfiyesi. Türk Tarih Kurumu Belleteni, sayı 1 den ayrı basım, s. 39 merhum Gaffar Hoca tarafından yanlış okunmuş olan bu isim bazı yanlış mütalealar yürütülerek Gafariyat yanındaki Posalar köyü olduğu hükmüne varılmıştır. Karaman (Lârende) tarihi incelemeler Gaffar Totaysalgır s. 39.

evlâddan kimse kalmazsa tevliyet adı geçen vakıfa irs (akrabalık) cihetinden yakın olan kimseye, böyle bir kimse de bulunmazsa vaktin hâkiminin reyine kalacaktır.

Evkafın hasılatı her şeyden evvel binaların ve türbenin aşağısında akan çeşmenin onarımlarına sarfedilmesini bu tamir ve bakımlardan artan paranın beşe bölünüp beşde dördünün Kur'an okuyan hafızlar arasında eşit olarak taksim edilmesini vâkıf şart kılmıştır. Böylece fesat ve yalandan hâli, isabetli, sihatli şartları cami, mübarek şeriatın yolu üzere cari, muteber ve hükmü devamlı olup açık ve şer'i olarak hoşnutlukla vakıf ve hapsolunmuştur. Bu itibarla vârislerin hayırlısı olan Cenab-ı Allah arza vâris oluncaya kadar hiçbir veçhile mülk olamaz, miras kalamaz, hibe edilemez, satılamaz aslındaki ebedilik ve ferî'ndeki te'kid üzere devam eder gider. Vakfiye şartlarının bozulmasıdeğiştirilmesi,, başka şekle sokulması yakından uzaktan, vâliden, kadıdan, imamdan hiçbir kimseye hiçbir veçhile helâl olmaz (vasiyeti işittikten sonra tebdil eden günahkâr olur. Bunun günahı tebdil edenedir). Vakıfın ecri yüce Tanrı üzerindedir. Allah Muhsinler (cömert, eli açık kimseler)in ecrini zayi etmez, (emeklerini karşılıksız bırakmaz). Müminlerin recaları kabul olunur, mahrum kalmazlar. Şahitlerin dinlenmesi hükmün verilmesi, yazılması 865 yılı cemaziü'l-ahır ayının guresinde vâki oldu ⁹ vakfiyenin sonunda şahit olarak muhtelif kimselerin adları yazılıdır.

TARİH

Vakfiye ve kitabelerde Karamanoğulları devleti hükümdarlarından Mehmet Bey oğlu İbrahim Bey ile vâkıf Karamanlı Bahşayış oğlu Bedr üd-Din Mahmud'un adı geçmektedir. Karamanoğlu İbrahim Bey 827—868 H. (1424—1463 M.) babası Mehmet Bey'in Antalya'da şahadeti üzerine hükümdar olmuştu. Osmanlılarla ekseriya —fakat suret-i zâhirede— dostane geçinmek suretiyle 41 sene gibi uzun bir müddet hükümdarlık yapmış ise de Osmanlıların kuvvet ve kudreti karşısında büyük işler yapmağa, devlet hudutlarını genişletmeğe muvaffak olamamış ancak Karamanoğulları devletinin mevcudiyetini idame ettirebilmiştir ki o zamanki şartlar gözönüne getirilince bu da büyük bir muvaffakiyettir. Nitekim İbrahim Bey'in

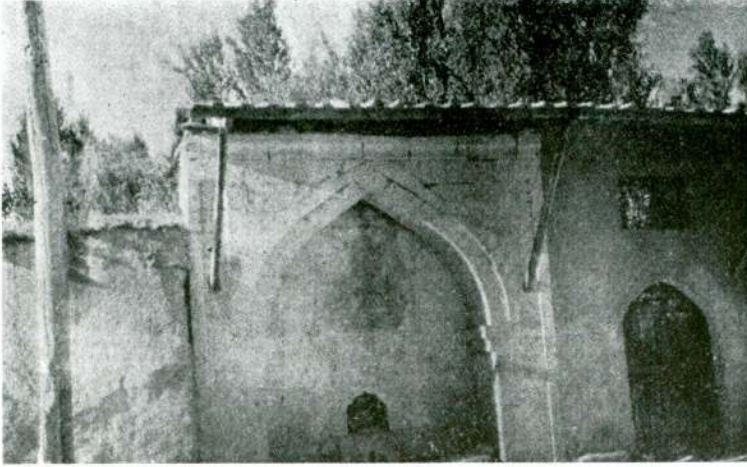
⁹ Arabî ayların 1, 2 nci günlerine gurre denildiğine göre (14, 15 mart 1461 cumartesi yahut pazar).

vefatını müteakip dört sene gibi kısa bir müddet sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından bu devlete nihayet verilmiştir. İbrahim Bey'in zamanına ait vukuat Osmanlı tarihlerinde, şikârîde uzun uzadıya yazılıdır. Bunlardan bir hülâsa da vakıflar dergisinde (sayı 4, s. 80-89) (Fatih'in Karaman illerini fethi ve Hâmidînin terci-i bendi) makalesinde bahis mevzuu edilmiştir. İbrahim Bey, oğullarının tazyiki üzerine Gevale kalesine girerken vefat etmiş cenazesi Karaman'daki muhteşem türbesine defnolunmuştur. Bugün maalesef kaybolmuş bulunan mezar taşı 868 tarihli idi. İbrahim Bey'in hayatında birçok hayır işleri vakıflar yaptığı muhakkaktır¹⁰.

Bahse konu olan eserlerin vâkîf ve bânisi Hoca Mahmud'a gelince:

Vesikalarda eşraf ve âyanın iftihar ettiği hacı, hoca gibi yüksek elkab ile anılan Bedr üd-Din Mahmud'un babası Larendeli Bahşayış adında bir zattı. Bahşayış'in bu ailenin reisi Larenden'in zengin tüccarlarından birisi olduğu vakfiyedeki sarahattan anlaşılmaktadır. Bedr üd-Din Mahmud'un Bahşayış adında bir de oğlu bulunduğunu mezar taşından öğreniyoruz. Dedesinin adını almış olan bu zat Dar ül-huffazın yapıldığı daha doğrusu kitabesinin yazıldığı 855 H. yılında vefat etmiştir. Babasından on beş sene evvel vefat ettiğine göre herhalde genç iken öldüğü kabul olunabilir. Vâkîf Bedr üd-Din Mahmud da Larenden eşrafındandır. 855 H. yılında eserlerini yaptırmış on sene sonra vakfiyesini yazdırmıştır. Vakfiye tarihinden beş sene sonra yani 870 H. yılında ve Karaman'ın Osmanlılara geçmesinden iki sene evvel vefat eylemiştir (Allah onlardan razı olsun).

¹⁰ Türk Tarih Kurumu, Belleten, sayı 1, sene 1947.

Res. 1 — Dar ül-huffaz kitabesinin bulunduğu çeşme

Res. 2 — Dar ül-huffaz kitabesi

